

Effekten: involvering af pårørende

Introduktion

Der er flere forskellige måder at involvere pårørende i psykiatrisk behandling og kan antage forskellige former, afhængigt af behovet og af tilgængeligheden af indsatsen. Generelt kan indsatserne kategoriseres på en skala fra de mest basale handlinger til de meget specialiserede indsatser, men minimumsniveauet omfatter som oftest formidling af generel information om behandling og sygdom. På et mere eller mindre komplekst og specialiseret niveau kan der tilbydes decideret familieintervention som fx psykoedukation, konsultationer, samtalegrupper m.fl.¹ Nedenfor skitseres væsentlige studier om effekten af pårørendeinvolvering og familieinterventioner.

Inddragelse af pårørende

Resultaterne af et dansk forskningsstudie viser, at der er op mod 4 gange højere sandsynlighed for, at patienter oplever høj grad af bedring og tilfredshed med behandlingen, når deres pårørende i høj grad har været inddraget i behandlingen. Dette er påvist for følgende aspekter af pårørendeinddragelse:

- Den pårørende har indtryk af, at personalet støtter patienten i at have kontakt med sine pårørende
- Den pårørende får de informationer om patientens sygdom og behandling, som han/hun har brug for
- Personalet spørger ind til den pårørendes egne erfaringer med patientens sygdom/tilstand
- Den pårørende er med til at træffe beslutninger om patientens undersøgelse/behandling i det omfang, som han/hun har behov for ([Svendson et al 2021](#))

Metode: Studiet baserer sig på LUP - den nationale undersøgelse af patient- og pårørendeoplevelser i psykiatrien – med deltagelse af 940 patienter og 1008 pårørende.

Psykoedukation for pårørende

Et internationalt studie fra marts 2022 viser at:

- 90 pct. af patienter med skizofreni der deltager i familiepsykoedukation ikke er i risiko for tilbagefald. Ved patienter som blot modtager standardbehandling er 63 pct. ikke i risiko for tilbagefald. ([Rodolico, 2022](#)).
- Næsten alle typer af familieinterventioner var associeret med en lavere synlighed for tilbagefald sammenlignet med standardbehandling ved 12 måneder.

Metode: Studiet er et systematisk review og ligger dermed i toppen af evidenshierarkiet. I et systematisk review foretages en systematisk litteratursøgning efter al tilgængelig evidens på et forskningsområde hvorefter resultaterne opsummeres – reviewet er altså en beskrivelse af resultaterne af den pågældende litteratur på området. Dette studie sammenligner 11 forskellige typer interventioner, der alle involverer familier og andre pårørende, og hvor hovedsageligt psykoedukation indgår. De 11 interventioner er testet ved hjælp af 90 randomiserede kontrollerede forsøg med i alt 10.340 deltagere i netværksmetaanalysen.

Studiets resultater bakkes op af andet nyt studiet, som påviser, at familieinterventioner generelt er mere effektive end sædvanlig behandling².

Arbejdsnotat

Pårørenderettede indsatser

En international metaanalyse fra 2018 undersøger pårørenderettede psykosociale interventioner sammenlignet med standardbehandling for patienter med skizofreni. Denne viser at:

- risikoen for tilbagefald reduceres med 42 pct. og risikoen for at den syge må genindlægges reduceres med 38 pct.
- risikoen for at den syge ikke samarbejder om medicin kombineret med andre behandlingstiltag reduceres med 62 pct. ([Ashcroft et al 2018](#)).
- Resultaterne understøttes af velansete Cochrane analyser³.

Metode: En metaanalyse er en slags overbygning på det systematiske review og ser på alle resultaterne af undersøgelser af samme behandling og ligger også øverst i evidenshierarkiet. Studiet baserer sig på 18 randomiserede kontrollerede forsøg med i alt 1772 patienter og pårørende. En intervention blev defineret ud fra følgende kriterier 1) direkte rettet mod pårørende til en person med skizofreni og 2) blev administreret af sundhedsprofessioneller over et prædefineret format med flere sessioner og af psykosocial karakter.

Egenomsorg og coping

Et systematisk review fra 2015 viser, at pårørenderettede interventioner kan både forbedre oplevelse af omsorgsrollen, livskvalitet samt reducere psykologisk stress for pårørende. ([Yesufu-Udechuku et al. 2015](#))

Metode: Studiet er et systematisk review og ligger dermed i toppen af evidenshierarkiet. I et systematisk review foretages en systematisk litteratursøgning efter al tilgængelig evidens på et forskningsområde hvorefter resultaterne opsummeres – reviewet er altså en beskrivelse af resultaterne af den pågældende litteratur på området. I studiet indgik 21 randomiserede kontrollerede forsøg med 1589 pårørende til personer med skizofreni eller bipolar affektiv lidelse. Interventioner som blev undersøgt var psykoedukation, samtalegrupper, problemløsningsindsatser mv. som skulle udføres af sundhedsprofessionelle med det formål at forbedre pårørendes oplevelser og reducere byrde hos pårørende alene.

Studiet bakkes op af tidligere Literature reviews og systematic reviews, der indikerer, at psykoedukation øger pårørendes vidensniveau om psykisk sygdom, forbedret egenomsorg, følelsesmæssig støtte samt oplevelse af belastning⁴. Eksempelvis påviser Lobban et al fra 2013 i et systematic review baseret på 50 interventioner for pårørende med i alt 8268 deltagere, at 60 pct. af studierne viste en statistisk signifikant positiv effekt af en intervention på mindst et outcome for pårørende.

Samfundsbesparende

Dansk forskningsrapport af CEBR – Centre For Economic and Business Research ([CEBR 2011](#)) Copenhagen Business School 2011 viser, at:

- Samfundsøkonomisk er der et betydeligt økonomisk potentiale i øget inddragelse af pårørende på over 1,5 mia. kr., hvis effekterne af forløbet er som anvendt i rapporten og på baggrund af en initial investering på 311 mio. kr. Med andre ord: for hver 10 kr., der investeres, er der en nettogevinst på 48 kr.

Arbejdsnotat

- For den offentlige sektor alene kan det økonomiske potentiale beløbe sig i 1,2 mia. kroner, hvis effekterne af forløbet er som anvendt i rapporten og på baggrund af en initial investering på 165 mio. kr.
- Allerede med en relativt kortsigtet effekt på kun 2 år er der tale om en samfundsøkonomisk nettogevinst på 36.000 kr. pr. patient, mens der ved en effekt af 5 års varighed er tale om en nettogevinst på 205.000 kr.

Metode: Datakilderne er Danmarks Statistiks registre over befolkningen samt Det Psykiatriske Centrale Forskningsregister. Fra det sidstnævnte register er der anvendt et udtræk over samtlige personer, der har været indlagt på psykiatrisk hospital siden 1969, hvor registret blev startet op. Effekten beror på et stort systematisk review fra det velansete Cochrane Library omhandlende effekten af familieinterventioner til personer med skizofreni⁵.

Omkostningseffektiv

Studier indikerer, at omkostningerne forbundet med familiebehandling er lavere end ved standardbehandling⁶.

- Et randomiseret kontrolleret forsøg fra Japan har fx vist, at familiepsykoedukation har 90 pct. eller højere chance for at være omkostningseffektiv ved tilbagefald for depression, hvis en beslutningstager er parat til at betale 20 USD for en ekstra tilbagefaldsfri dag. [Shimodera, 2012](#)
- Et studie fra England 2020 baseret på anerkendte NICE guidelines for skizofreni viser, at hvis man øger udbuddet af familieintervention fra 30,98 til 100 % giver det den største gevinst i såkaldt QALYs sammenlignet med kognitiv adfærdsterapi og medicinterapi. (Effekten af en behandling kan beskrives som antal vundne QALY. QALY-scores baserer sig på borgeres frem for lægers vurderinger af værdi/velfærd.) ([Jin, 2020](#))
- Tidligere studier indikerer lignende omkostningseffektive gevinster ved pårørendeinterventioner.⁷

Noter

¹ [Eassom, 2014](#); [Mottaghypour & Bickerton 2005](#); [Hestmark, 2021](#); [Bøckman et al 2014](#), [Maybery 2021](#)

² Bighelli I, Rodolico A, Garcia-Mieres H, et al. Psychosocial and psychological interventions for relapse prevention in schizophrenia: a systematic review and network meta-analysis. *Lancet Psychiatry* 2021; 8: 969–80.

³

- Okpokoro, U., Adams, C. E., & Sampson, S. (2014). Family intervention (brief) for schizophrenia. The Cochrane Database of Systematic Reviews. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD009802.pub2> /
- Pharoah, F., Mari, J., Rathbone, J., & Wong, W. (2010). Family intervention for schizophrenia. The Cochrane Database of Systematic Reviews. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD000088.pub2> .

⁴

- Chien WT, Norman I. The effectiveness and active ingredients of mutual support groups for family caregivers of people with psychotic disorders: a literature review. *Int J Nurs Stud* 2009; 46: 1604–23. /
- Macleod SH, Elliott L, Brown R. What support can community mental health nurses deliver to carers of people diagnosed with schizophrenia? Findings from a review of the literature. *Int J Nurs Stud* 2011; 48: 100–20. /
- Lobban F, Postlethwaite A, Glentworth D, Pinfold V, Wainwright L, Dunn G, et al. A systematic review of randomised controlled trials of interventions reporting outcomes for relatives of people with psychosis. *Clin Psychol Rev* 2013; 33: 372–82. /
- Dixon, L. B., Lucksted, A., Medoff, D. R., Burland, J., Stewart, B., Lehman, A. F., Fang, L. J., Sturm, V., Brown, C., & Murray-Swank, A. (2011). Outcomes of a randomized study of a peer-taught Family-to-Family Education Program for mental illness. *Psychiatric services (Washington, D.C.)*, 62(6), 591–597. https://doi.org/10.1176/ps.62.6.pss6206_0591/
- Murray-Swank, A. B., & Dixon, L. (2004). Family psychoeducation as an evidence-based practice. *CNS spectrums*, 9(12), 905–912. <https://doi.org/10.1017/s109285290000972x/>
- Sin, J., Gillard, S., Spain, D., Cornelius, V., Chen, T., & Henderson, C. (2017). Effectiveness of psychoeducational interventions for family carers of people with psychosis: A systematic review and meta-analysis. *Clinical psychology review*, 56, 13–24. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.05.002>

⁵ Pharoah, F., Mari, J., Rathbone, J., & Wong, W. (2010). Family intervention for schizophrenia. The Cochrane Database of Systematic Reviews. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD000088.pub2> .

⁶ Sundhedsstyrelsen, 2004. Referenceprogram for skizofreni.

⁷

- Breitborde, N. J., Woods, S. W., & Srihari, V. H. (2009). Multifamily psychoeducation for first-episode psychosis: a cost-effectiveness analysis. *Psychiatric services (Washington, D.C.)*, 60(11), 1477–1483. <https://doi.org/10.1176/ps.2009.60.11.1477/>
- Mino, Y., Shimodera, S., & Inoue, S. (2009). *Seishin shinkeigaku zasshi = Psychiatria et neurologia Japonica*, 111(3), 245–249. /
- Mihalopoulos, C., Magnus, A., Carter, R., & Vos, T. (2004). Assessing cost-effectiveness in mental health: family interventions for schizophrenia and related conditions. *The Australian and New Zealand journal of psychiatry*, 38(7), 511–519. <https://doi.org/10.1080/j.1440-1614.2004.01404.x/>
- Solomon, P. Interventions for Families of Individuals with Schizophrenia. *Dis-Manage-Health-Outcomes* 8, 211–221 (2000). <https://doi.org/10.2165/00115677-200008040-00004>